

International Economic Institute s.r.o. (Czech Republic)
Central European Education Institute (Bratislava, Slovakia)
National Institute for Economic Research (Batumi, Georgia)
Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)
Institute of Philosophy and Sociology of Azerbaijan National Academy of Sciences (Baku, Azerbaijan)
Institute of Education of the Republic of Azerbaijan (Baku, Azerbaijan)
Batumi Navigation Teaching University (Batumi, Georgia)
Regional Academy of Management (Kazakhstan)
Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration" (Kyiv, Ukraine)
Public Organization "Association of Scientists of Ukraine" (Kyiv, Ukraine)
University of New Technologies (Kyiv, Ukraine)

within the Publishing Group "Scientific Perspectives"

MODERN ASPECTS OF SCIENCE

35- th volume of the international collective monograph

Czech Republic
2023

<https://doi.org/10.52958/35-2023>

UDC 001.32: 1/3] (477) (02)

C91

Vydavatel:

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.
se sídlem V Lázních 688, Jesenice 252 42
IČO 03562671 Česká republika
Zveřejněno rozhodnutím akademické rady

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (Zápis č. 58/2023 ze dne 8. září 2023)

Monografie jsou indexovány v mezinárodním vyhledávací
Google Scholar

Recenzenti:

Karel Nedbálek - doktor práv, profesor v oboru právo (Zlín, Česká republika)

Markéta Pavlova - ředitel, Mezinárodní Ekonomický Institut (Praha, Česká republika)

Humeir Huseyn Akhmedov - doctor of pedagogical sciences, professor (Baku, Azerbaijan);

Iryna Zhukova - kandidátka na vědu ve veřejné správě, docentka (Kyjev, Ukrajina)

Yevhen Romanenko - doktor věd ve veřejné správě, profesor, ctěný právník Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)

Oleksandr Datsiy - doktor ekonomie, profesor, čestný pracovník školství na Ukrajině (Kyjev, Ukrajina)

Jurij Kijkov - doktor informatiky, dr.h.c. v oblasti rozvoje vzdělávání (Teplice, Česká republika)

Vladimír Bačišin - docent ekonomie (Bratislava, Slovensko)

Peter Ošváth - docent práva (Bratislava, Slovensko)

Oleksandr Nepomnyashy - doktor věd ve veřejné správě, kandidát ekonomických věd, profesor, řádný člen
Vysoké školy stavební Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)

Dina Dashevská - geolog, geochemik Praha, Česká republika (Jeruzalém, Izrael)

Tým autorů

C91 Moderní aspekty vědy: XXXV. Díl mezinárodní kolektivní monografie /
Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický
Institut s.r.o., 2023. str. 245

Svazek XXXV mezinárodní kolektivní monografie obsahuje publikace o: utváření a
rozvoji teorie a historie veřejné správy; formování regionální správy a místní samosprávy;
provádění ústavního a mezinárodního práva; finance, bankovníctví a pojišťovnictví; duševní
rozvoj osobnosti; rysy lexikálních výrazových prostředků imperativní sémantiky atd.

*Materiály jsou předkládány v autorském vydání. Autoři odpovídají za obsah a pravopis
materiálů.*

© Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2023
© Publishing Group „Vědecká perspektiva“, 2023
© autoři článků, 2023

OBSAH

PŘEDMLUVA

ODDÍL 1. VEŘEJNÁ SPRÁVA 8

§1.1 НАСЛІДКИ РУЙНУВАННЯ КАХОВСЬКОЇ ГЕС 8
(Романенко Є.О., Збройні Сили України, Непомнящий О.М. Національний авіаційний університет)

ODDÍL 2. PEDAGOGIKA, VÝCHOVA, FILOZOFIE, FILOLOGIE 22

§2.1 DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL SKILLS OF A FOREIGN LANGUAGE TEACHER IN AN INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION 22
(Oryshchyn I.S., Lviv Polytechnic National University)

§2.2 ПІДГОТОВКА ТА ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ЛІКАРЯ: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ 33
(Лазуренко О.О., Національний медичний університет імені О.О. Богомольця)

§2.3 НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ АНАТОМІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ 45
(Неведомська Є.О., Київський університет імені Бориса Грінченка)

§2.4 ТЕАТРАЛЬНІСТЬ ФІЛОСОФСЬКИХ ДИСКУСІЙ ТА ПОВЕДІНКОВИХ ПРАКТИК 55
(Прокопович Л.В., Національний університет «Одеська політехніка»)

ODDÍL 3. PRÁVNÍ VĚDY 73

§3.1 ГЕНЗА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕНІ 73
(Григорчук М.В., ВНЗ «Університет економіки та права«КРОК», Мулик К.Т., ВНЗ «Університет економіки та права«КРОК»)

§2.3 НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ АНАТОМІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ (Неведомська Є.О., Київський університет імені Бориса Грінченка)

Вступ. Перед сучасною вищою школою стоять завдання, пов'язані з формуванням у кожного студента усвідомленої системи знань. Засвоєння системи знань є складним процесом, який забезпечує оволодіння суспільно-історичним досвідом, зафіксованим у наукових поняттях, фактах, законах, теоріях. Формування анатомічних понять відбувається одночасно із засвоєнням анатомічних термінів. Саме вивчення мови науки анатомії – анатомічної термінології і викликає в студентів певні труднощі, зокрема: велика кількість анатомічних термінів (до відома: на сьогодні це 7428 термінів), часто складна їхня вимова, нерозуміння їхнього смислу, адже анатомічні терміни, як правило, грецького чи латинського походження, а без знань цих мов проголошені анатомічні терміни залишаються лише словесними оболонками, які ні про що не говорять. Тому без спеціальної роботи анатомічні терміни залишаються словами з незнайомою мови. Проте, спеціально організована робота з анатомічними термінами забезпечить їхнє розуміння, яке у свою чергу дасть можливість глибше проникнути у сутність понять, свідомо засвоїти і анатомічні терміни і відповідні анатомічні поняття. Розкриємо особливості навчання студентів анатомічній термінології.

Виклад основного матеріалу. У середньовіччі латинське слово «terminus» означало слово взагалі, потім набуло семантики «визначення», «позначення», а за часи Києво-Могилянської академії (XVIII ст.), завдяки працям філософа, письменника, церковного і культурного діяча українського походження Георгія Кониського (в миру

Григорій Осипович Коніський), мало значення вже й «ім'я», «назва» [1, с. 10]. Тривалий час вважали, що термін є тільки назвою поняття, тобто носить знаковий характер і виконує лише номінативну функцію. Цю думку підтримували на початку ХХ ст. такі зарубіжні мовознавці, як Гринаф (Greenough) і Кіттридж (Kittridge), які порівнювали терміни з математичними формулами [2], а Е. Жильберт з символічними знаками хімії [3]. Відомі мовознавці О. Есперсен і Ф. Брюно розглядали терміни як нейтральні знаки, мертві образи для позначення інтелектуальних фактів [4]. Однак ми погоджуємось з думкою мовознавця Г.Г. Еггебрехта [5], який розглядав термін не просто як знак, а як структуру, що вміщує смисл відповідного поняття. На сьогодні це вже зафіксовано в Українському тлумачному словнику, де подається: «термін (від лат. *Terminus* – «межа, кордон, кінець» або «розмежування») – слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо» [6, с. 1308]. З огляду на зазначене, термін відображає наукову сутність відповідного йому поняття. Сукупність термінів, відповідних певній сфері діяльності, утворює її термінологію. Анатомічна термінологія (лат. *Nomina Anatomica*) – сукупність термінів, якими визначають органи, тканини та інші структурні компоненти організму в межах науки анатомії. Розуміння терміна передбачає знання смислового значення поняття, або семантики. Отже, основною ознакою термінів є їхня співвіднесеність з відповідними поняттями. Тому можна стверджувати, що формування анатомічних понять в студентів відбувається паралельно з опануванням анатомічної термінології. Вільне оперування термінами означає засвоєння того чи іншого поняття. Ось чому анатомічна термінологія є надзвичайно

важливою для студентів, особливо тих, хто вивчає медичні або біологічні дисципліни. Крім цього, знання анатомічної термінології для студентів необхідні для:

- розуміння будови людського тіла: анатомічна термінологія допомагає студентам уявити, як розташовані різні органи та фізіологічні системи у людському тілі, а це важливо для розуміння того, як функціонує людське тіло і як виникають захворювання;

- спілкування з іншими медичними працівниками: анатомічна термінологія є стандартною мовою, яку використовують медичні працівники для спілкування один з одним, а це важливо для того, щоб медичні працівники могли точно розуміти один одного і обмінюватися інформацією про пацієнтів;

- читання медичної літератури: анатомічна термінологія використовується в різноманітних медичних звітах, журналах, книгах, статтях тощо, а це важливо для того, щоб студенти могли розуміти медичну інформацію про захворювання та лікування, розуміти пацієнтські анамнези, правильно ідентифікувати патології, пояснювати діагнози та здійснювати зв'язки між клінічними симптомами та анатомічними змінами;

- виконання медичних процедур: анатомічна термінологія використовується для обговорення медичних процедур і їхнього виконання, а це важливо для того, щоб студенти могли правильно виконувати медичні процедури і уникати помилок;

- подальшого навчання: знання анатомічної термінології є фундаментом для подальшого навчання в різних медичних дисциплінах, таких як хірургія, радіологія, патологія, фізіотерапія, гінекологія, офтальмологія тощо.

Навчання студентів анатомічній термінології може проводитися за різними методиками і використання певних підходів залежить від особливостей навчального закладу, програми навчання та потреб студентів.

Найпростішим способом вивчати анатомічні терміни є вивчення їх напам'ять, але такий спосіб механічного запам'ятовування, як показує досвід, є найменш ефективним. Студенти зазвичай швидко забувають інформацію, яку вивчили напам'ять у такий спосіб.

Розглянемо деякі ефективні методики, які стануть у нагоді викладачам під час навчання студентів анатомічній термінології.

Для подолання труднощів із засвоєнням анатомічних термінів внаслідок незнання стародавніх мов (давньогрецької та латинської), на основі елементів, з яких утворені терміни, ефективним є використання методичного прийому – виявлення етимології (походження) терміна [7]. Терміни самі по собі не несуть жодного емоційного забарвлення, але інформація про етимологію того чи іншого терміна може викликати в студента емоційне враження й інтерес, що сприяє його мимовільному запам'ятовуванню, тобто без особливих вольових зусиль студента. Крім того, емоційний стан, який супроводжував процес запам'ятовування анатомічного терміна, спонукає пригадування й самого терміна. Тобто те, що мимовільно запам'ятовується, як правило запам'ятовується повно і міцно, іноді на все життя. Тому так важливо під час введення анатомічних термінів надавати цікаву інформацію, яка б емоційно їх «забарвлювала». Наведемо приклади: «дельтоподібний м'яз» отримав свою назву від грецького героя Дельта, який був відомий своєю силою і красою. А термін «ахілллове сухож'ялля» (лат. *Achilles tendon*) походить від імені героя

давньогрецької міфології Ахіллеса. У міфах говориться, що коли Ахіллес був маленьким, його матір (морська Богиня Фетіда) занурила його в річку Стікс, щоб загартувати його та зробити невразливим і безсмертним. Оскільки матір вимушена була тримати сина за п'яту, то ця частина тіла не була охоплена водою і тому залишилася незахищеною. Ахіллес виріс безстрашним воїном і на полі битви завжди вражав своїх ворогів. Однак одного разу стріла, влучно направлена Аполлоном, нанесла Ахіллесу смертельне поранення в п'яту – єдине вразливе місце в його тілі. Так загинув доблесний Ахіллес, який був ідеалом великого полководця старовини Олександра Македонського. Таким чином, ця легенда допоможе засвоїти, що «ахіллове сухожилля», яке з'єднує литковий і камбалоподібний м'язи з п'ярковою кісткою, може бути вразливим на пошкодження.

Отже, виявлення етимології анатомічних термінів збуджує до них інтерес, викликає почуття, що веде до продуктивності запам'ятовування студентами матеріалу вже в процесі його сприймання [8].

Під час лекції викладач може використати аналітико-синтетичний прийом роботи з новим анатомічним терміном. Для цього викладач звертає увагу на кількість терміноелементів, з яких складається анатомічний термін, тобто проводить морфологічний аналіз. При цьому важливим є виявлення етимології кожного з терміноелементів. Потім необхідно з'ясувати, який смисл (семантика) з'являється після того, як один терміноелемент вступає у граматичний зв'язок з іншим терміноелементом, утворюючи самостійний анатомічний термін, тобто провести синтетичну роботу з цим терміном. Наведемо приклад аналітико-синтетичного розбору анатомічного терміна – *артросиндесмологія* (arthrosyndesmologia):

I етап – з'ясування зі скількох терміноелементів складається зазначений термін (аналітична робота): *артро-син-десмо-логія* (4 терміноелементи).

II етап – виявлення етимології кожного терміноелемента:

артро (лат. *arthros*; від грец. *arthron* – суглоб) – *син* (від грец. *syn* – разом) – *десмо* (від грец. *desmos* – зв'язка, або з'єднання) – *логія* (від грец. *logos* – слово, думка, смисл, поняття, вчення, наука).

III етап – встановлення загального смислового значення терміна за етимологією кожного терміноелемента (синтетична робота): *артросиндесмологія* – це наука (вчення), яка вивчає з'єднання кісток у суглобі.

IV етап – знаходження, наприклад, у підручнику або в матеріалах Вікіпедії означення терміна: *артросиндесмологія* – вчення про з'єднання кісток [9].

V етап – порівняння одержаного визначення терміна на III етапі з поданим визначенням у Вікіпедії [9]: сутність означень майже ідентична, трохи скорочена.

Таким чином, за поданою вище методикою анатомічний термін та його визначення (означення) не подаються викладачем у готовому вигляді, а обов'язково проводиться спеціальна робота: звертається увага на терміноелементи та їхню етимологію для кращого розуміння самого терміна, що робить запам'ятовування осмисленим. Крім того, за цією методикою разом з новими термінами студент одночасно засвоює і відповідні поняття [10]. Завдяки поняттю термін набуває певного змісту і студент зможе усвідомлено його застосовувати. Слід зауважити, що така термінологічна робота вимагає набагато більше часу, ніж за простого його називання, але й результат буде якісніший – усвідомлене запам'ятовування студентами анатомічної термінології.

Чимало анатомічних термінів мають спільну складову частину (терміноелемент), тому вищезазначена методика створює основу для засвоєння нових термінів. Якщо студент знає етимологію деяких складових частин – терміноелементів, то при введенні нового терміна з цією складовою частиною, він уже сприймається як знайомий і студент вже менше зусиль витратить на його запам'ятовування та засвоєння.

Під час кожної нової «зустрічі» зі знайомими вже терміноелементами, але в інших анатомічних термінах, наприклад, *артрологія, десмологія, артрит, артроз, синдесмоз, синартроз, діартроз, гемартроз тощо*, студенти зможуть самостійно опрацювати відповідні терміноелементи і самостійно дійти до розуміння смислового значення анатомічного терміна. Така самостійна робота студентів сприятиме осмисленому, а не механічному, запам'ятовуванню анатомічного терміна.

Щоб студенти могли вільно оперувати анатомічними термінами, недостатньо однократного відкриття їхньої суті, а необхідна цілеспрямована систематична робота з термінами під час лекцій, практичних занять та самостійної роботи студентів, яка попередить їх забування. Коротко розкриємо термінологічну роботу під час зазначених видів робіт.

Під час проведення лекцій з презентаціями слід на слайдах використовувати анатомічні ілюстрації, моделі, схеми, таблиці, відео для наочного представлення структур тіла. Візуальні матеріали допоможуть студентам ознайомитися з основними анатомічними термінами, структурами та їх взаємозв'язками, полегшать сприймання матеріалу та зроблять процес навчання цікавішим.

Проведення практичних занять у лабораторіях або на макетах тіла, моделях органів дозволить студентам більш

детально вивчити анатомічні структури, спостерігати реальні органи та розташування органів та фізіологічних систем у тілі. Практичний підхід допоможе краще запам'ятати та зрозуміти анатомічні терміни.

Слід пропонувати студентам роботу з атласами анатомії, за допомогою яких вони зможуть детально досліджувати анатомічні структури та їхні назви (анатомічні терміни), перевіряти свої знання та здійснювати самостійну підготовку до занять.

Додатковими можливостями для вивчення анатомічних термінів студентами можуть стати віртуальні ресурси, такі як 3D-моделі тіла або комп'ютерні анатомічні програми, які дозволять студентам взаємодіяти з анатомічними структурами у віртуальному середовищі.

Для кращого засвоєння анатомічної термінології студентам можна запропонувати до кожної теми самостійно складати словник анатомічних термінів у вигляді таблиці [11] за зразком:

Термін	Етимологія	Означення	Схематичне зображення
Скелет	(від грецьк. skeletos - висохлий, сухий)	сукупність твердих тканин в організмі людини, які слугують опорою тіла або окремих його частин і захищають його від механічних ушкоджень	

Для самостійної роботи студента можна запропонувати використання флеш-карток, де на одному боці написано анатомічний термін, а на іншому – його означення та зображення відповідної анатомічної структури. Студенти можуть перевіряти себе та повторювати матеріал.

Доцільним є залучення студентів до групової роботи, де вони можуть обговорювати та пояснювати анатомічні терміни один одному, розв'язувати навчальні завдання тощо. У навчальних завданнях варто використовувати клінічні ситуації, що допоможе студентам пов'язати анатомічні знання з клінічною практикою. Групова робота сприяє актуалізації знань та кращому розумінню та засвоєнню матеріалу, допоможе зміцнити знання анатомічної термінології та розвиває комунікаційні навички.

Викладачу з анатомії людини слід проводити регулярне повторення анатомічної термінології, організовувати тестування [12] та контрольні роботи для оцінки засвоєння матеріалу студентами. Систематичне відновлення матеріалу допоможе закріпити анатомічні терміни у пам'яті.

Висновки. Знання анатомічної термінології є ключовим для студентів будь-якої медичної або біологічної професії. Використовуючи описані нами методи та засоби, викладачі можуть покращити ефективність засвоєння анатомічних термінів та зробити процес навчання цікавішим та зрозумілішим для студентів. Найкращий спосіб навчити студентів анатомічній термінології – це використовувати комбінацію різних методів.

Список використаних джерел:

1. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство: Підручник. Львів: Світ, 1994. 216 с.
2. Greenough J.B., Kittridge G.L. Words and their ways in English speech. N.Y., Macmillan, 1961. 431 p.
3. Gilbert E.J. Langage de la science. Paris, 1945. 73 p.
4. Brunot F. La Pensee et la langue, 3e ed. revue, Paris, Masson et Cie, 1953. 954 p.

5. Eggebrecht H.H. Studien zur musikalischen Terminologie. Wiesbaden, 1955. 86 s.

6. Український тлумачний словник: Близько 250 000 слів / укл. та гол. ред. Вячеслав Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2016. 1692 с.

7. Неведомська Є.О. Етимологія біологічних термінів. Збірник статей. Полтава: Полтавський державний педагогічний інститут ім. В.Г. Короленка, 1998. С. 153-155.

8. Неведомська Є.О. Походження деяких біологічних термінів. Біологія і хімія в школі. 1998. №4. С.30-31.

9. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%81%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F>

10. Nevedomsjka Jevgenija. Methods of formation of scientific concepts in higher school. Role of science and education for sustainable development. Monograph 44. Publishing House of University of Technology, Katowice, Poland. 2021. pp. 517-524.

11. Неведомська Є.О. Словник біологічних термінів у схемах-операх (8 клас). Біологія і хімія в школі. 2000. №2. С.17-20.

12. Nevedomsjka Jevgenija. Test technologies in the electronic education system of Ukrainian students. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts. Collectiv Scientific Monograph-26. Katowicach: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach, 2019. pp. 185-191.

